

Kocsmatörténetek

Cserna-Szabó András – Darida Benedek:

Jaj a legyőzötteknek, avagy süssünk-főzzünk másnaposan

Sokféle kategóriában lehet díjazott az előtünk fekvő kötet. Az ötletért mindjárt tízből tíz, nem mintha a téma most kerülne elő először, és formáját tekintve sem első ízben kombinálnak receptkötetet kultúrtörténeti érdekességekkel. Az elődöket méltóképp emlegeti, idézi meg a szerzőpáros, afféle tisztelgő szöveggyűjteményt állítva össze anekdotáikból, mottóként felelevenített szellemes mondásaikból. A még mindig nem túl szokványos kötetméret és formátum, a puha fedél, a színek mind megelőlegezik a belső illusztrációgazdagságát, a szerkezet izgalmas és egyben tudatos átgondoltságát. Feltűnővé teszi a könyvet mint terméket a hátsó borító fiktív ajánlórsóra, a belsejébe rejtett ajándék – a maga kihívó címkéjével, még a nagyon apró betűs, a tartalomjegyzéket megelőző oldalon a kiadói adatok közé csúsztatott felelősségárhárító gesztus is ezt a szándékot szolgálhatja.

Azt hiszem, a témához való hozzáállással sem lehet sok gondja az olvasónak, a szerzők lelkesen, megértően és tapintatosan, és ami itt alapkövetelmény: bennfentesen tárgyalják az evés és ivás, a felszabadult és így hosszúra nyúlt italozás különböző fokozatait, majd mindennek fő következményét a másnapi beteg ébredést és annak lehetséges gyógymódjait. Hogy struktúrálják eszmefuttatásukat, egyfajta kronológiai rendet követnek, és hogy mégse monoton kurzakváltakozás fűzze össze az egyes fejezeteket, sajátos háborús motívumrendszert használnak, l. a cím első fele: *Jaj a legyőzötteknek*. Harc a kísértéssel (annak minden előforduló megnyilvánulásával), harc a bőséggel és mennyiséggel, a mértéktelenséggel és az igazi harc a másnapossággal. Recepteket kínálnak, túlélési technikákat, és ami talán a legtöbbet segíthet: közös mítoszokat, példákat, tanulságokat, panorámáját annak, ki mindenki vel esett már meg ugyanez vagy hasonló történet. Sajnos a bevezetőben felvázolt tematikus háló, a működtetni tervezett metafora, szinonima és ellentétrendszer (ilyen többek között a mámorral, bódulattal való egybevetés vagy inkább kontrasztképzés) a szöveg további részében nem kerül elő.

A hivatkozott történetek garanciák a lábadózó szórakoztatására: Krúdy, Hašek, Temesi stb. A kontextus, amelybe kerülnek, ellenben kevésbé. Oldott, könnyed közeget érdemes teremteni a kocsmá- és másnaposság-történeteknek, fel kell festeni azt a miliót, amelybe barátok vagy épp

ismeretlenek kerülnek alkoholfogyasztás közben, majd után, olyat, ahol nem kell fegyelmezetten viselkedni, megválogatni a kifejezéseket, lehet harsánynak és frivólnak lenni. Természetes hát, hogy át lehet lépni még az ismeretterjesztő, sztorizgató művelődéstörténeti munkák lazább stílusán is, ha ez megy, ha ez hiteles, ha könnyedén megeleveníthető, hogy két vagy több jó barát nosztalgiazik, bölcsekedik a poharai mellett.

Jó néhány oldal után azonban arról győződhetünk meg, hogy inkább a felesleges népművelés és a vállveregetős erőltetett viccelődés uralja a szöveget – szerencsére csak egy pontig. De addig az elviselhetetlenségig fokozódik a stílusidegen elemek száma.

A jó kocsmadumákhoz ismételjük meg: kiforrott stílus és hitelesség kell, az ilyen szövegek fő jellemzője a kíméletlen szókimondás, a frappáns keménység, amely minden erejét elveszti, ha infantilis gügyögéssel keveredik, egyáltalán már akkor, ha nem marad koherens, homogén. Nem engedhető meg néhány bekezdésnyi távolságban a „*políroztak kicsinyt a sztori 1.0-s változatán*” (28.) és a „*Dolfi [Hitler] notórius absztinens és vega volt*” (29.) típusú szövegszövé. Számomra fárasztó és cél nélküli a történelmi személyek és írók (pl. Hamvas esetében *Béla*nk) gyermek becézése és talán az igeképzést sem kellene túlságosan erőltetni (*népnöyűzták*). Jelzőhasználatát, a kreált rövidítéseket sem merésznék, sem viccesnek nem találok a legtöbb esetben („*vérkomoly történetíró, november 7-re időzítette halinapját*”). Ráadásul azért, hogy a szöveg változatos legyen, többféle szinonimát kellett találni a másnaposságra és az ivásra is, ez utóbbinál mind közül a *cefrézést* látom több okból is elhibázottnak (a 210–212. oldalakon igen sűrű a kifejezés előfordulása).

Eljutunk arra a pontra, hogy nem a beszélő kompetenciáját kérdőjelezzük meg, hanem elgondolkodunk, mégis ki lehet a hallgatóság, kit akar megnevetetni, kit akar tájékoztatni például a „*Suetonius nevű igen jelentős pletykafészek*” sorral. Akármilyen befogadói réteget képzelek el, azok vagy feleslegesen tiszteletlenkedőnek vagy gagyinak, cikinek titulálhatják ezt a vérszegény humorizálást, amelyet bármikor felülmúl innovatív nyelvhasználatban például az index.hu NST rovatának akármelyik hozzászólója.

Úgy vagyok vele, ha nem tetszik valaki szövege egy asztalnál (ahonnan nem állhatok fel), még érzékenyebben reagálok a tartalmi tévedéseire,

hibáira. Olcsó fogás ekképp megfejteni, miért éppen Kádár került hatalomra 1956-ban – persze, hogy Hruscsov másnaposan döntötte el. („Majd Nyikita visszarepült Moszkvába, s másnap (!) döntötte el véglegesen, hogy balsors tépte, sokat szoptott nemzetünket János bácsi karjai közé taszajtja” (30.). A tárgyi tévedésekre, de még a pontatlanságokra sincs mentség egy kultúrtörténeti bemutatásra szolgáló kötetben, találunk sajnos ilyet a 42–43. és a 95. oldalakon.

Hosszasan lehetne még a példákat sorolni (a Nagy Sándorról szóló rész kirívóan közönséges és amatőr – kiemelném a „leprázta”, „a hülyéje”, „nyughatatlan haver” kifejezéseket), de meglepően üdítő és precíz fejezet következik az „Első epizodikus elmélkedéssel” – A nőkről, és innen egyenletesen emelkedik a könyv színvonala. Az angol ópiumevő és az isteni élvezet mélye (azért valljuk be, a cím nem az igazi) rész példásan bánik a betétszövegekkel; az Újházy-tyúkhúsleves köré kerekített leírás pedig olyan finom és költői, annyira mentes a bizalmaskodó hangnemtől, mintha tényleg egy másik kéz, a másik kéz vette volna át a tollat. Az Újházy-fröccs definíciója pedig mindenképpen régióink kollektív emlékezetének és általános műveltségének része kell legyen.

A mottóválasztások győznek meg igazán, hogy sem stílus, sem humor híján nincs a szerzőpáros, a számtalan kávéház-meghatározás közül például sikerült hozni egy kevésbé ismert, ám

annál frappánsabb verziót: „A kávéház azért nagy-szerű hely, mert az ember nincs otthon, de mégis sincs szabad levegőn” (Peter Altenberg).

Hazánkban a gonzó-újságírás mogulja, HST szövegelése injekciózott be meghatározó médiumokat, így pl. a Magyar Narancsot, a már emlegetett index.hu-t; a róla szóló fejezet szerencsére szakértői hozzáállásról tanúskodik (kivéve a „Hunter megirt egy zseniális, pár jó és pár szar könyvet [példának okáért a Rumnapló szinte olvashatatlanul pocskék!]” minősítést – 163.). Fantasztikusan jó átkötésnek tartom a Hrabal-fejezetben Erdély Miklósról írtakat: „A hrabali mágikus katzenjammerológiát ő csiszolja tökéletesre, mikor kidolgozza a szelíd másnaposság elméletét” (179).

A kötet dekorációja értékes és izgalmas, nagy-szerű fotókat és különböző típusú vendéglátó egységekben fellelhető plakátokat válogattak ide, olyan unikumokkal mint pl. a Švejk-levescsésze vagy a szentesi postabélyegzővel ellátott Rejtő-bélyeg (melyen kár, hogy nincs évszám).

Cserna-Szabó András és Darida Benedek könyvének készülöben van egy remake-je, ha ez még több grafikával, fotóval és recepttel bővített színesebb kötetet jelent, akkor támogatandó vállalkozás, de a legkellemesebb talán mégis az lenne, ha a másnaposságot megelőző aktus gyakorlati terepén szereznék mindannyian egyre nagyobb jártasságot.

Molnár Zsuzsa

E számunkat nyomta és kötötte az AS-Nyomda Kft. Szilády Üzem

axel springer

6000 Kecskemét, Mindszenti krt. 63.
Tel.: +36 76 481 401; Fax: +36 76 481 204
E-mail: szilady@axelspringer.hu
www.as-nyomda.hu; www.szilady.hu

Folyóiratunk megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap

nka
Nemzeti Kulturális Alap

és a

József Attila Kulturális és Szociális Alapítvány
támogatja.